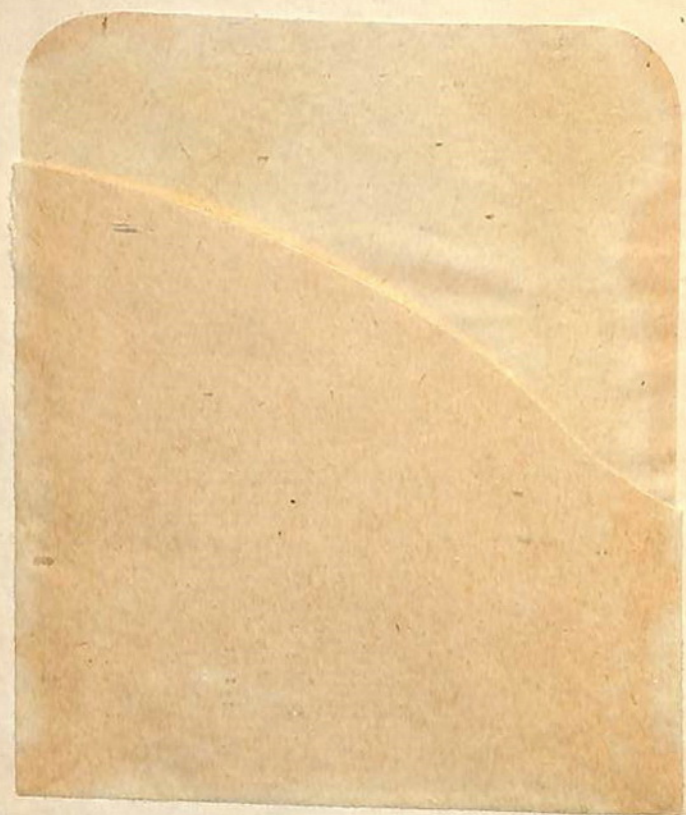

Ի. ՍՏԱԼԻՆ

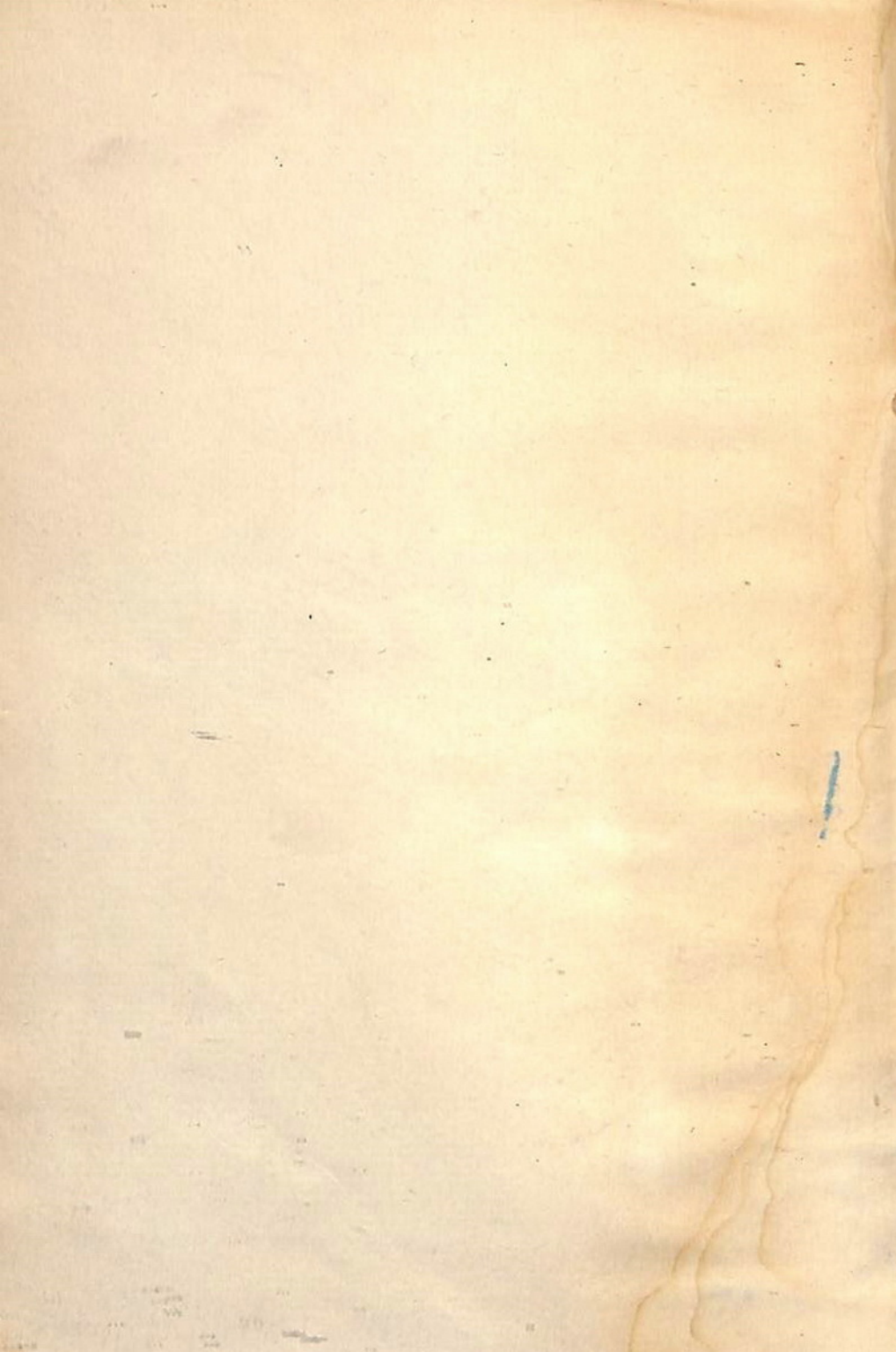
ԲՈԼՇԵՎԻԶՄԻ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ
ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՊԵՏԶՐԱՏ — ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ ● 1938

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈՂՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՍՅԵՒ

Ի. ՍՏԱԼԻՆ

3XPM

ՍՏՈՒԳՎԱՆ Է 1961 թ.

ԲՈԼՇԵՎԻԶՄԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Երևանի «Пролетарская революция» ժողովրդական խմբագրությունը

1899+

A $\frac{II}{6989}$

И. СТАЛИН
О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ
ИСТОРИИ БОЛЬШЕВИЗМА

Армгиз—Издательство
полит. литературы
Ереван, 1938

ԲՈՒՇԵՎԻԶՄԻ ՊՍՏՄՈՒԹՅԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Նամակ „Пролетарская революция“ ժուռնալի
խմբագրությունը

Հարգելի ընկերներ:

Վճռականորեն բողոքում եմ Սլուցկու «Բողոքիկները դերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի մասին նրա նախապատերազմյան ճգնաժամի շրջանում» հակակուսակցական ու կիսատրոցկիստական հոդվածը «Пролетарская революция» ժուռնալում (1930 թ. № 6) վորպես դիտուսիոն հոդված գետեղելու դեմ:

Սլուցկին պնդում է, թե Լենինը (բողիկեները) թերազնահատում էր դերմանական ու ընդհանրապես նախապատերազմյան սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ յեղած ցեներիզմի վտանգը, այսինքն՝ թերազնահատում էր քողարկված սպորտունիզմի վտանգը, սպորտունիզմի հանդեպ հաշտվողականութունն ցուցարբերելու վտանգը: Այլ կերպ ասած՝ ըստ Սլուցկու դուքս ե գալիս, վոր Լենինը (բողիկեները) անհաշա պայքար չէր մղում սպորտունիզմի դեմ, վորովհետև ցենտրիզմի թերազնահատումն ըստ բանի էլության հրաժարումն է սպորտունիզմի դեմ ծավալուն պայքար մղելուց: Այսպիսով դուքս ե գալիս, վոր Լենինը պատերազմին նախորդող ժամանակաշրջանում դեռևս իսկական բողիկե չէր, վոր իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակաշրջանում միայն, կամ նույնիսկ այդ պատերազմի վերջերքին Լենինն իսկական բողիկե դարձավ: Այսպես ե պատմում իր հոդվածում Սլուցկին: Իսկ դուք, փոխանակ նշավակելու այս նորահայտ «պատմաբանին» վորպես զրպարաչի ու կեղծարարի, դիտուսիայի յեք բռնվում նրա հետ, նրան տրիբունա յեք տալիս: Չեմ կարող չբողոքել Սլուցկու հոդ-

վածք վորպես գիտկուստոն հողված ձեր ժուռնալում գետե-
ղելու դեմ, վորովհետև չի կարելի գիտկուստայի առարկա
դարձնել Լենինի բոլշևիկալքայն հարցը, այն հարցը, թե
Լենինն սկզբունքային անհաշտ պայքար մղում ետ արդյոք
ցենսորիզմի՝ վորպես ոպորտունիզմի վորոշ տեսակի՝ դեմ,
թե պայքար չետ մղում, Լենինն իսկական բողջիկ ետ, թե
այդպիսին չետ:

«Խմբագրության կողմից» արած ձեր հայտարարու-
թյան մեջ, վոր Կենտկոմ ե ուղարկվել հոկտեմբերի 20-ին,
դուք ընդունում եք, վոր խմբագրությունը սխալ ե թույլ
տվել՝ գետեղելով Սյուցկու հողվածք վորպես գիտկուստոն
հողված: Այդ ինարկե, լավ ե, չնայած վոր խմբագրու-
թյանդ հայտարարությունը լույս ե տեսնում մեծ ուշացու-
մով: Բայց դուք ձեր հայտարարության մեջ թույլ եք տա-
լիս նոր սխալ, հայտարարելով, թե «խմբագրությունը քա-
ղաքականապես ծայր աստիճանի ակտուալ ու անհրաժեշտ
ե համարում պրոբլեմների այն ամբողջ խմբի հետագա մշա-
կումը «Пролетарская революция»-ի եջերում, վորոնք
կապված են բողջիկիներե ու մինչպատերազմյան II Ինտեր-
նացիանալի փոխհարարության հետ»: Այդ նշանակում ե,
վոր դուք մտադիր եք մարդկանց նորից գիտկուստայի մեջ
ներքաշելու այն հարցերի վերաբերմամբ, վորոնք բողջիկ-
մի աքսիոմաներն են: Այդ նշանակում ե, վոր Լենինի բող-
ջիկության հարցը դուք նորից ուզում եք աքսիոմայից
վերածել «հետագա մշակման» կարոտ մի պրոբլեմի: Ինչ՞ա,
ի՞նչ հիման վրա: Բոլորին հայտնի չե, վոր լենինիզմը ծըն-
վել, աճել ու ամրացել ե անողոք պայքարում, ամեն յե-
րանգի ոպորտունիզմի դեմ, այդ թվում ցենսորիզմի դեմ
Արեմուտարում (Կաուցկի), ցենսորիզմի դեմ՝ մեղանում
(Տրոցկի ե ուրիշները): Այս չեն կարող ծխուել բողջիկ-
մի մինչև անգամ ուղղակի թշնամիները: Սա աքսիո-
մա չե: Իսկ դուք մեզ քաշում եք դեպի հետ, փորձելով
աքսիոման դարձնել «հետագա մշակման» յենթակա պրոբ-
լեմ: Ինչ՞ա: Ի՞նչ հիման վրա: Գուցե բողջիկմի պատմու-
թյանն անձանոթ լինելու պատճառով: Գուցե ի սեր փառ
լիբերալիզմի, վորպեսզի Սյուցկիները ե Տրոցկու այլ աշա-

կիրառանքը չկարողանան ասել, թե իրենց բերանը փակում
են: Բազմական տարրորինակ լիբերալիզմ, վոր կիրառվում է
ի հաշիվ բոլշևիզմի կենսական շահերի...

Խմբագրությունդ Սլուցկու հոդվածում իսկապես ինչն
և գիտկուսիոն քննարկման արժանի համարում:

1) Սլուցկին պնդում է, թե Լենինը (բոլշևիկները)
գիծ չէր վարում դեպի խզում, դեպի պառակտում գերմանա-
կան սոցիալ-դեմոկրատիայի ոպորտունիստների հետ, մինչ-
պատերազմյան ժամանակաշրջանի II Ինտերնացիոնալի
ոպորտունիստների հետ: Դուք ուզում եք գիտկուսիա մղել
Սլուցկու այս արոցկիտական թեղիսի դեմ: Բայց այստեղ
ինչ գիտկուսիոն բան կա: Մի՞թե պարզ չէ, վոր Սլուցկին
ուզողակի զրպարտում է Լենինին, բոլշևիկներին: Զրպար-
տությունը հարկավոր է նշավակել, և վոչ թե գիտկուսիայի
առարկա դարձնել:

Ամեն մի բոլշևիկ, յեթե նա իսկապես բոլշևիկ է, գի-
տե, վոր գեռես պատերազմից շատ առաջ, մոտավորապես
1903—1904 թվականներից, յերբ Ռուսաստանում ձևավոր-
վեց բոլշևիկների խումբը, և յերբ գերմանական սոցիալ-
դեմոկրատիայի ձախերն առաջին անգամ իրենց գոյու-
թյունն իմանալ տվին,—Լենինը գիծ էր վարում դեպի
խզում, դեպի պառակտում ոպորտունիստների հետ թե մե-
զանում, ուսաստանյան սոցիալ-դեմոկրատական կուսակ-
ցության մեջ, թե այնտեղ, II Ինտերնացիոնալում, մաո-
նավորապես գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ:
Ամեն մի բոլշևիկ գիտե, վոր հենց այս պատճառով բոլշև-
վիկներն արդեն այն ժամանակ (1903—1905) II Ինտեր-
նացիոնալի ոպորտունիստների շարքերում «պառակաիչնե-
րի» ու «կազմալուծիչների» պատվավոր հռչակ վաստակե-
ցին: Բայց ինչ կարող էր անել Լենինը, ինչ կարող էին
անել բոլշևիկները, յեթե ձախ սոցիալ-դեմոկրատները II
Ինտերնացիոնալում և, ամենից առաջ, գերմանական սո-
ցիալ-դեմոկրատիայի մեջ թույլ ու անզոր մի խումբ էին,
կազմակերպորեն չձևավորված, իդեոլոգիապես չկոփված մի
խումբ, վորը «խզում», «պառակտում» բառը նույնիսկ վա-
րենում էր արտասանել: Հո չի՞ կարելի պահանջել, վոր-

պեզդի Լենինը, վորպեսզի բոլշևիկները Ռուսաստանից ձախերի փոխարեն պառակտում սարքեյին արևմտյան կուսակցութեաններում: Ել յես չեմ խոսում այն մասին, վոր կազմակերպական ու իդեոլոգիական թուլութեանը ձախ սոց.-դեմ. բնորոշ գիծն եր վոչ միայն մինչպատերազմյան ժամանակաշրջանում: Դա, այդ բացասական գիծը, ինչպես հայտնի յե, ձախերը պահպանեցին նաև հետպատերազմյան ժամանակաշրջանում: Բոլորին հայտնի յե գերմանական ձախ սոց.-դեմ. մասին տրված գնահատականը Լենինի «Յունիուսի բրոշյուրի մասին»¹ հայտնի հոդվածում, վոր գրված է 1916 թվի հոկտեմբերին, այսինքն՝ պատերազմի սկզբից ավելի քան յերկու տարի անց, վորտեղ Լենինը քննադատելով ձախ սոց.-դեմ. մի ամբողջ շարք լրջագույն քաղաքական սխալները Գերմանիայում, խոսում է «բոլոր գերմանական ձախերի բուլուքյան մասին, վորոնց բոլոր կողմերից պատել է կաուցիիական կեղծավարության, պեդանտիզմի, ոպորտունիստների նկատմամբ «ունեցած բարեկամասիրության» նողկալի ցանցը», վորտեղ նա խոսում է այն մասին, վոր «Յունիուսը լիսվից չի ազատագրվել գերմանական, մինչև անգամ ձախ սոցիալ.-դեմոկրատների, «միջավայրից», վորոնք վախենում են պառակտումից, վախենում են նեղափոխական լոզունգները լիսվ մինչև վերջն ասելուց»:

II Ինտերնացիոնալի բոլոր խմբավորումներից ուսական բոլշևիկներն այն ժամանակ միակ խմբավորումն էին, վորն էր կազմակերպական փորձով ու իդեոլոգիական կոփվածութեամբ բնագունակ եր ձեռնարկելու վորեև լուրջ բան՝ ուղղակի խզման, պառակտման իմաստով՝ իրենց ոպորտունիստների հետ իրենց ուսաստանյան սոցիալ.-դեմոկրատիայի մեջ: Այ, յեթե Սլույկիները փորձ անեյին մինչև անգամ վոչ թե ապացուցելու, այլ պարզապես յենթադրելու, թե Լենինն ու ուսական բոլշևիկները չեն ոպորտունիստները, այլ իրենց ամբողջ հզորութեանը, վորպեսզի կազմակերպեն պառակտումն ոպորտունիստների հետ (Պլեխանով, Մարտով, Դան) ու վանդեն ցենտրիստներին (Տրոյկի ու

¹ Յունիուսը Ռոզա Լուքսեմբուրգն է, ձախ սոց.-դեմ. լիզեր գերմանական սոցիալ.-դեմոկրատիայի մեջ:

Ոգոստոսյան բլուկի ալ կողմնակիցներ), ապա այն ժամանակ կարելի կլիներ վիճել Լենինի բոլշևիկություն մասին, բոլշևիկների բոլշևիզմի մասին: Բայց բանն էլ հենց այն է, վոր Սլուցկիները չեն համարձակվում մինչև անգամ ծայտուն հանել հրդու աղբյուրի վայրենի յենթադրություն: Չեն համարձակվում, վորովհետև դիտեն, վոր սուսական բոլշևիկները կողմից ամեն յերանգի ուղորտունիստների հետ կապերը խզելու համար կիրառված (1904—1912 թ. թ.) վճռական քաղաքականություն ամենքին հայտնի փաստերն ազդակում են այդպիսի յենթադրություն դեմ: Չեն համարձակվում, վորովհետև դիտեն, վոր իրենք մյուս սրն եթ անարգանքի սյունին կգամվեն:

Բայց ահա մի հարց. սուսական բոլշևիկները կարո՞ղ էլին արդյոք իրականացնել պառակտումն իրենց ուղորտունիստների ու ցենտրիստ-հաշտվողականների հետ իմպերիալիստական պատերազմից շատ առաջ (1904—1912 թ. թ.)՝ դրա հետ մեկտեղ գիծ չվարելով դեպի խզումը, գիծ դեպի պառակտումը II Իստերնացիոնալի ուղորտունիստների ու ցենտրիստների հետ: Ո՞վ կարող է կասկածել այն մասին, վոր սուսական բոլշևիկներն ուղորտունիստների ու ցենտրիստների նկատմամբ վարած իրենց քաղաքականությունը համարում էլին քաղաքականություն տիպար Արևմուտքի ձախերի համար: Ո՞վ կարող է կասկածել այն մասին, վոր սուսական բոլշևիկներն Արևմուտքի ձախ սոց.~դեմոկրատներին, մասնավորապես գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի ձախերին ամեն կերպ մղում էլին դեպի խզում, դեպի պառակտում իրենց ուղորտունիստների ու ցենտրիստների հետ: Լենինի ու սուսական բոլշևիկների մեղքը չէ, յի՛թե Արևմուտքի ձախ սոց.~դեմ. հասունացած դուքս չեկան այն բանի համար, վորպեսզի սուսական բոլշևիկների հետքերով գնան:

2) Սլուցկին կշտամբում է Լենինին ու բոլշևիկներին, վոր նրանք գերմանական սոց.~դեմ. մեջ յեղած ձախերին չէլին աջակցում վճռաբար ու անդառնալի կերպով, վոր նրանք վերջիններին պաշտպանում էլին լուրջ վերապահումներով միայն, վոր Ֆրակցիոն նկատառումները նրանց

գործին: Միջամտեցին նաև Գերմանիայի ձախ սոցիալ-դեմոկրատները՝ Պարվուսն ու Ռոզա Լուքսեմբուրգը, ձախերի աջն ժամանակիվ լիզերները: Յեկ ի՞նչ: Նրանք յերկուսն ել բոլշևիկներին դեմ արտահայտվեցին: Ընդամին բոլշևիկներին հասցեյին մեղադրանք շարտվեց, թե նրանք ուարացենտրալիստական ու բլանկիստական անդեմոսներ ունեն: Հետագայում մենշևիկները վորդեգրեցին այդ գուհիկ ու քաղքենիական եպիստաներն ու տարածեցին ամբողջ աշխարհով մեկ:

բ) 1905 թվին բոլշևիկներին ու մենշևիկներին միջև Ռուսաստանում տարածայնություններ ծավալվեցին սուսական հեղափոխության բնույթի շուրջը: Բոլշևիկները պաշտպանում էյին բանվոր դասակարգի դաշինքի գաղափարը գյուղացիության հեմ՝ պրոլետարիատի հեղեմոնիայի պայմանով: Բոլշևիկները պնդում էյին, վոր գործը հարկավոր է տանել դեպի պրոլետարիատի ու գյուղացիության հեղափոխական-դեմոկրատական գիկտատուրան այն հաշվով, վորպեսզի բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխությունից անհապաղ անցում կատարվի դեպի սոցիալիստական հեղափոխությունը՝ ապահովելով աջակցությունը գյուղի չքավորության կողմից: Մենշևիկները Ռուսաստանում մերժում էյին բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխության մեջ պրոլետարիատի հեղեմոնիայի գաղափարը, լիբերալ բուրժուազիայի հետ համաձայնություն ունենալու քաղաքականությունը նրանք գերադասեցին բանվոր դասակարգի՝ գյուղացիության հետ դաշինք ունենալու քաղաքականությունից, իսկ պրոլետարիատի ու գյուղացիության հեղափոխական-դեմոկրատական գիկտատուրան հայտարարեցին հետադիմական բլանկիստական սխեմա, վորը հակասում է բուրժուական հեղափոխության զարգացմանը: Ի՞նչպես վերաբերվեցին այս վեճերին գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի ձախերը՝ Պարվուսն ու Ռոզա Լուքսեմբուրգը: Նրանք հնարեցին պերմանենտ հեղափոխության ուտոպիական ու կիսամենշևիկյան սխեման (հեղափոխության մարքայան սխեմայի այլանդակ պատկերումը), վորն ամբողջովին տողորված էր բանվոր դասակարգի ու գյուղացիու-

Թյան դաշինքի քաղաքականության մենչեկկյան ժխտու-
մով, և այն հակադրեցին պրոլետարիատի ու գյուղացիու-
թյան հեղափոխական-դեմոկրատական զինտատուրայի
բողեկկյան սխեմային: Հետագայում Տրոցկին (մասամբ ևլ
Մարտովը) վորդեղրեց պերմանենտ հեղափոխության այս
կիտամենչեկկյան սխեման ու լենինիզմի դեմ պայքարելու
գործիք դարձրեց:

դ) Պատերազմին նախորդած ժամանակաշրջանում II
Ինտերնացիոնալի կուսակցություններում հրատարակ յե-
կավ, վորպես ամենատարածալ հարցերից մեկը, ազգային-
ազդուեթային հարցը, ճնշված ազգերի ու գաղութների հար-
ցը, ճնշված ազգերի ու գաղութների ազատագրման հարցը,
իմպերիալիզմի դեմ պայքարելու ուղիների հարցը, իմպե-
րիալիզմի տապալման ուղիների հարցը: Պրոլետարական
հեղափոխությունը ծավալելու և իմպերիալիզմը շրջապա-
տելու շահերի տեսակետից՝ բողեկկներն առաջարկեցին
ճնշված ազգերի ու գաղութների ազատագրական շարժմանն
ազգերի ինքնորոշման բազայի վրա աջակցելու քաղաքա-
կանություն ու գաղապրին առաջավոր յերկրների պրոլե-
տարական հեղափոխության և գաղութների ու ճնշված յեր-
կրների ժողովուրդների հեղափոխական-ազատագրական
շարժման միջև միասնական ճակատ ստեղծելու սխեման:
Բոլոր յերկրների սպորտուենիտաները, բոլոր յերկրների
սոցիալ-շովինիտաներն ու սոցիալ-իմպերիալիտաները չհա-
պաղեցին այս կապակցությամը զինվելու բողեկկների դեմ:
Բողեկկներին հալածում էին ինչպես կատաղած շների:
Այդ ժամանակ ինչ զիրք բռնեցին ձախ սոց. դեմ, Արև-
մուտքում: Նրանք գարգացրին իմպերիալիզմի կիտամենչե-
վիկյան թեորիան, մերժեցին ազգերի ինքնորոշման սկզբ-
բունը նրա մարքսիտական ըմբռնմամբ (ընդհուպ մինչև
անջատումն ու ինքնուրույն պետություններ կազմելը),
բացարկեցին (отвели) գաղութների ու ճնշված յերկրների
ազատագրական շարժման լուրջ հեղափոխական նշանակու-
թյան վերաբերյալ թեզիսը, բացարկեցին պրոլետարական
հեղափոխության ու ազգային-ազատագրական շարժման
միջև միասնական ճակատ ունենալու հնարավորության

վերաբերյալ թեղիսը և այդ ամբողջ կիսամենշեկիկյան շփոթը, վոր անգլային-գաղութային հարցի կատարյալ թերագնահատությունն է, հակադրեցին բոլշեիկների մարքսիստական սխեմային: Հայտնի չե, վոր հետո Տրոցկին վորդեգրեց այդ կիսամենշեկիկյան շփոթը և այն ոգտագործեց վորպես պայքարի գործիք լենինիզմի դեմ:

Սրանք են ձախ սոց.-դեմ. բոլորին հայտնի սխալները Գերմանիայում:

Ել յես չեմ խոսում գերմանական ձախերի մյուս սխալների մասին, վոր քննադատվել են Լենինի համապատասխան հոդվածներում:

Չեմ խոսում նույնպես այն սխալների մասին, վոր նրանք թույլ են տվել բոլշեիկներին՝ Հոկտեմբերյան հեղափոխության ժամանակաշրջանի քաղաքականությունը գնահատելիս:

Ինչի՞ մասին են խոսում գերմանական ձախերի այս սխալները, վորոնք առնված են մինչպատերազմյան ժամանակաշրջանի պատմությունից, յեթե վոչ այն մասին, վոր ձախ սոց.-դեմ., չնայած իրենց ձախությանը, դեռ չեն ազատագրվել մենշեիկյան բազմից:

Ինչպե՞ս, ձախերը Գերմանիայում ունեյին վոչ միայն լուրջ սխալներ: Նրանք իրենց անցյալում ունեն հեղափոխական խոշոր ու լուրջ գործեր ևս: Յես նկատի ունեմ նրանց մատուցած մի ամբողջ շարք ծառայություններն ու նրանց մի ամբողջ շարք հեղափոխական յելույթները ներքին քաղաքականության ու մասնավորապես ընտրական պայքարի հարցերի առթիվ, պառլամենտական ու արտապարլամենտական պայքարի, ընդհանուր գործադուլի, պատերազմի, Ռուսաստանի 1905 թ. հեղափոխության և այլ հարցերի առթիվ: Բոլշեիկներն ել հենց այս պատճառով էյին նրանց հետ վորպես ձախերի հետ Նաշվի նստում ու աջակցում էյին նրանց, առաջ էյին մղում նրանց: Բայց սա չի վոչնչացնում ու չի կարող վոչնչացնել այն փաստը, վոր ձախ սոց.-դեմ. Գերմանիայում դրա հետ մեկտեղ իրենց անցյալում ունեյին մի ամբողջ շարք ամենալուրջ քաղաքական ու թեորիական սխալներ, վոր նրանք դեռ չե-

յին, ազատվել մենշևիկյան բռնից ու այդ պատճառով կարիք ունեյին բոլշևիկներէ կողմից ամենալուրջ քննադատութեան:

Այժմ ինքները դատեցեք, արդո՞ք Լենինն ու բոլշևիկները կարող եյին աջակցել Արևմուտքի ձախ սոց.-դեմ. առանց լուրջ վերապահումների, առանց նրանց սխալների լուրջ քննադատութեան՝ չչափաճանելով բանվոր դասակարգի շահերին, չչափաճանելով հեղափոխութեան շահերին, չչափաճանելով կոմունիզմին:

Պարզ չե՞ արդո՞ք, վոր Ալուցիկին, կշտամբելով Լենինն ու բոլշևիկներին այն բանի համար, վորի առթիվ նա պետք է վոր վողջուներ նրանց, յեթե ինքը բոլշևիկ լիներ,—մերկացնում է իրեն մինչև վերջը՝ վորպէս կիսամենշևիկի, վորպէս գիմակավորված արոցկիսաի:

Ալուցիկին յենթագրութեան է անում, թե Լենինն ու բոլշևիկներն Արևմուտքի ձախերի մասին իրենց տված գնահատականում յենում եյին իրենց Ֆրակցիոն նկատառումներից, թե, ասել է, ուստիան բոլշևիկները միջազգային հեղափոխութեան մեծ գործը գոհաբերում եյին իրենց Ֆրակցիայի շահերին: Հազիվ թե հարկ կա ապացուցելու, վոր այդպիսի յենթագրութեանից անվեր գոհելի ու նողկալի վոչինչ չի կարող լինել: Ավելի գոհելի վոչինչ չի կարող լինել, վորովհետև մինչև անգամ մենշևիկների թիւին պատկանող մերկապարանոց գոհակարաններն սկսում են հասկանալ, վոր ուստիան հեղափոխութեանը ուսանելի մասնավոր գործը չէ, վոր նա, ընդհակառակը, ամբողջ աշխարհի բանվոր դասակարգի գործն է, համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխութեան գործը: Ավելի նողկալի վոչինչ չի կարող լինել, վորովհետև մինչև անգամ II Ինտերնացիոնալին պատկանող պրոֆեսիոնալ զբաղարարներն սկսում են հասկանալ, վոր բոլշևիկների հետևողական ու մինչև վերջը հեղափոխական ինտերնացիոնալիզմը պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմի տիպար է բոլոր յերկրների բանվորների համար:

Այո, ուստիան բոլշևիկներն առաջին պլանն եյին քաշում ուստիան հեղափոխութեան արմատական հարցերը,

ինչպիսիներն են՝ կուսակցութեան, դեպի բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեանը մարքսիստներէ ունենալիք վերաբերմունքի, բանվոր դասակարգի ու գյուղացիութեան դաշինքի, պրոլետարիատի հեղեմոնիայի, պառլամենտական ու արտապառլամենտական պայքարի, ընդհանուր զործադուլի, բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեան՝ սոցիալիստականի վերածելու, պրոլետարիատի դիկտատուրայի, իմպերիալիզմի, ազգերի ինքնորոշման, ճնշված ազգերի ու գաղութների ազատագրական շարժման, այդ շարժմանն աջակցելու քաղաքականութեան հարցերը և այլն: Նրանք առաջ ելին քաջում այս հարցերը վորպես փորձաքար, վորի վրա ստուգում ելին ձախ սոցիալ-դեմոկրատների հեղափոխական տոկունութեանն Արևմուտքում: Արդոք նրանք այդ բանն անելու իրավունք ունեյին: Այո, ունեյին: Վոչ միայն ունեյին, այլև պարտավոր ելին այդ ձևով վարվել: Նրանք պարտավոր ելին այդ ձևով վարվել, վորովհետև այդ բոլոր հարցերը միաժամանակ համաշխարհային հեղափոխութեան արմատական հարցերն ելին, վորի խնդիրներին բոլշևիկները յենթարկում ելին իրենց քաղաքականութեանը, իրենց տակտիկան: Նրանք պարտավոր ելին այդ ձևով վարվել, վորովհետև միայն այդպիսի հարցերով կարելի յեր ինչպես հարկն է ստուգել II Ինտերնացիոնալի այս կամ այն խմբավորման հեղափոխականութեանը: Հարց է ծագում. ել վճրն և այստեղ ուժեղական բոլշևիկների «Ֆրակցիոնականութեանը» և ինչ զործ ունեն այստեղ «Ֆրակցիոն» նկատառումները:

Ինչինը դեռևս 1902 թվին իր «Ի՞նչ անել» բրոշյուրում գրում եր, վոր «պասմութունը մեր առաջ այժմ դրել է մի վերձավագույն խնդիր, վոր ամեն մի յերկրի պրոլետարիատի բոլոր մեք ձեռքով ուրազույն խնդիրներից ամենից անվելի հեղատախտակա նն»», վոր՝ «այդ խնդրի իրականացումը, — վո՛չ միայն յեվրոպական, այլև ասիական և ասիացիայի ամենահզօր պատմաբի քանգումը, — ուստական պրոլետարիատին կպտրաներ միջազգային հեղափոխական պրոլետարիատի անվանգարը»: «Ի՞նչ անել» բրոշյուրի լույս տեսնելու ժամանակից անցել է 30 տարի: Վոչ վոր չի համարձակվի

ժխատել վոր անցքերն այլ ժամանակաշրջանում վայլուն կերպով հաստատեցին Լենինի խոսքերը: Բայց արդյոք սրանից չի հետևում, վոր ուսուսական հեղափոխությունը յեղել է (և մնում է) համաշխարհային հեղափոխության հանգուցակետը, վոր ուսուսական հեղափոխության արմատական հարցերը միաժամանակ հանդիսանում էյին (և այժմ էլ հանդիսանում են) համաշխարհային հեղափոխության արմատական հարցերը:

Պարզ չի արդյոք, վոր միմիայն այսպիսի արմատական հարցերով կարելի չէր իսկապես ստուգել ձախ ա. դ. հեղափոխականությունն Արևմուտքում:

Պարզ չի արդյոք, վոր այն մարդիկ, վորոնք այս հարցերը քննության են առնում վորպես «Ֆրակցիոն» հարցեր, մերկացնում են իրենց մինչև վերջը վորպես գեհեկաբաններ ու վերասերվածներ:

3) Սլուցկին պնդում է, թե դեռ չեն գտնվել բավարար քանակով պաշտոնական վավերագրեր, վորոնք վկայելիս լինեյին Լենինի (բոլշևիկներին) վճռական ու անհաշտ պայքարի մասին ցինարիզմի դեմ: Նա այս բյուրոկրատական թեղիսը գործ է ածում վորպես անժխատելի փաստարկ հոգուտ այն դրույթի, թե Լենինը (բոլշևիկները), հետևաբար, թերազնահատում էր II Ինտերնացիոնալում յեղած ցենտրիզմի վասնզը: Դուք հանձն եք առնում դիսկուսիա մղել այս ցնդաբանության դեմ, այս ժուլիկական պատրվակագործության (КРИОКОТВОРСТВО) դեմ: Բայց իսկապես ի՞նչ դիսկուսիոն բան կա այստեղ: Մի՞թե այնպես էլ պարզ չե, վոր Սլուցկին վավերագրերի վերաբերյալ դրույցներով ջանում է քողարկել իր այսպես կոչված՝ դիրքավորման վոզրմիլիությունն ու կեղծիքը:

Սլուցկին գոյություն ունեցող կուսակցական վավերագրերը բավական չի համարում: Ինչո՞ւ, ի՞նչ հիման վրա: Մի՞թե II Ինտերնացիոնալի գծով, ինչպես նաև ուսաստանյան սոցիալ-դեմոկրատիայի ներկուսակցական պայքարի գծով յեղած բոլորին հայտնի վավերագրերը բավական չեն, վորպեսզի ամենայն պարզությամբ ցուցաբերվի Լենինի ու բոլշևիկներին հեղափոխական անհաշտությունն ու պորտու-

նխասներէ ու ցենտրիստների դեմ մղած նրանց պայքարում: Ալուցկին առհասարակ ծանոթ է արդյոք այդ վավերագրերին: Եւ ի՞նչ փաստաթղթեր են հարկավոր նրան:

Յենթագրենք, թե գտնվեն, բացի արդեն հայտնի վավերագրերից, մի կույտ այլ վավերագրեր, ասենք, բոլշեիկներէ բանաձևեր, վորոնք մի ավելորդ անգամ խոսում են ցենտրիզմի վոչնչացման անհրաժեշտութեան մասին: Արդյո՞ք այս նշանակում է, վոր միմիայն թղթե վավերագրերի առկայութեանը բավական է, վորպեսզի ցուցադրենք բոլշեիկներէ իսկական հեղափոխականութեանն ու իսկական անհաշտութեանը ցենտրիզմի նկատմամբ: Եւ ո՞վ, բացի անհուշալի բյուրոկրատներէ, կարող է վստահել միմիայն թղթե վավերագրերին: Եւ ո՞վ, բացի արխիվային առնետներից, չի հասկանում, վոր կուսակցութեաններին ու լիզերներին հարկավոր է ստուգել ամենից առաջ իրենց գործերով, և վոչ թե միայն իրենց դեկլարացիաներով: Պատմութեանը քիչ սոցիալիստներ չի ճանաչում, վորոնք պատրաստակամութեամբ ստորագրում եյին ուզածը հեղափոխական բանաձևերը, վորպեսզի խուսադրվեն (отписаться) ճանձրացնող քննադատներից: Բայց այդ դեռ չի նշանակում, թե նրանք այդ բանաձևերը կիրառում եյին կյանքում: Ապա՛ պատմութեանը քիչ սոցիալիստներ չի ճանաչում, վորոնք փրփուրը բերաններին պահանջում եյին այլ յերկրների բանվորական կուսակցութեաններից հեղափոխական ամենաթունդ գործողութեաններ: Բայց այդ դեռ չի նշանակում, թե նրանք իրենց սեփական կուսակցութեան մեջ կամ իրենց սեփական յերկրում փոս չեյին ածում՝ իրենց ոպորտունիստների հանդեպ, իրենց բուրժուազիայի հանդեպ: Արդյոք լենինն անպատճառով չեր սովորեցնում մեզ հեղափոխական կուսակցութեանները, հոսանքները, լիզերներին ստուգել վոչ թե նրանց դեկլարացիաներով ու բանաձևերով, այլ նրանց գործերով:

Պարզ չե՞ արդյոք, վար յեթե Ալուցկին իսկապես ցանկանում էր ստուգել լենինի ու բոլշեիկների անհաշտութեանը դեպի ցենտրիզմն ունեցած նրանց վերաբերմունքի մեջ, նա ի՞ր հողվածի հիմն պետք է դարձներ վոչ թե

առանձին վավերագրերն ու յերկու-յերեք անձնական նամակներ, այլ բոլորիկներն ստուգումը նրանց գործերով, նրանց պատճառով, նրանց գործողություններով: Միթե մեզանում, ուսաստանյան սոցիալ-դեմոկրատիայի մեջ, չկային սպորտուսիստներ, ցենարիստներ: Միթե բոլորիկները վճռական ու անհաշտ պայքար չեյին մղում բոլոր այդ հոսանքների դեմ: Միթե այդ հոսանքները թե դադարապես, թե կազմակերպորեն կապված չեյին Արեմուտքի սպորտուսիստների ու ցենարիստների հետ: Միթե բոլորիկները Չարդուփշուր շարին սպորտուսիստներին ու ցենարիստներին այնպես, ինչպես նրանց Չարդուփշուր չեք արել աշխարհիս լույ մի ձախ խումբ: Ինչպես կարելի չե այս ամենից հետո ասել, թե Լենինն ու բոլորիկները թերագնահատում էյին ցենարիստների վտանգը: Ինչու Սլուցիկն արհամարհեց այս փաստերը, վերանք վճռողական նշանակութուն ունեն բոլորիկների բնութագրման համար: Ինչու նա Լենինին ու բոլորիկներին նրանց գործերով, նրանց գործողություններով ստուգելու ամենից ավելի հուսալի մեթոդը չդրողործեց: Ինչու նա դերագրանք պատահաբար հավաքած թղթերը փորձելու ավելի պակաս հուսալի մեթոդը:

Վերավհետև բոլորիկներին նրանց գործերով ստուգելու ավելի հուսալի մեթոդին դիմելը մի ակնթարթում գլխավայր շուս կտար Սլուցիկու ամբողջ դիրքավորումը:

Վերավհետև բոլորիկներին իրենց գործերով ստուգելը ցույց կտար, վոր բոլորիկներն աշխարհումս միակ հեղափոխական կազմակերպությունն են, վորը մինչև վերջը Չարդուփշուր արեց սպորտուսիստներին ու ցենարիստներին և նրանց գուրս վճռեց կուտակցությունից:

Վերավհետև բոլորիկների իսկական գործերին ու իսկական պատմությունը դիմելը ցույց կտար, վոր Սլուցիկու ուսուցիչները—արոցկիստները—այն գլխավոր ու հիմնական խումբն էյին, վորը Ռուսաստանում ցենարիստ էր արմատավորում և դրա համար հանձին Ռուսաստանյան բոլորի հատուկ կազմակերպություն էր ստեղծել՝ վորպես ցենարիստի ոչխար:

Վերստինեան բոլշեիկներին նրանց դրժեիրով ասուղելը վերջնականապէս կմերկացնէր Սլուցկուն վարպէս մեր հասկացութեան պատմութեանը խարդախողի, վորը փորձում է մինչպատերազմեան ժամանակաշրջանի տրոցկիզմի ցենսորիզմը քողարկել Լենինի ու բոլշեիկների դեմ ուղղված դրպարական մեղադրանքներով, թէ իբր նրանք թերապահատել են ցենսորիզմի վտանգը:

Ահա թէ ինչպէս է, բնկեր խմբագիրները, Սլուցկու և նրա հողվածի բանը:

Դուք տեսնում եք, վոր խմբագրութեանդ սխալ է գործել՝ դեհեուսիա թուլլատրելով մեր կուսակցութեան պատմութեանը խարդախողի հետ:

Ի՞նչը կարող եր խմբագրութեանդ մղել դեպի այդ սխալ ուղին: Յես կարծում եմ, վոր նրան դեպի այդ ուղին մղել է նեխած լիբերալիզմը, վորն այժմ վորոշ չափով տարածված է բոլշեիկների մի մասի մեջ: Բոլշեիկներից վտմանք կարծում են, թէ տրոցկիզմը կոմունիզմի մի ֆրակցիան է, ճիշտ է, սխալվող, քիչ հիմարութեաններ չանող, յերբեմն մինչև իսկ հակախորհրդային, բայց և այնպէս կոմունիզմի ֆրակցիան: Այտեղից՝ վորոշ լիբերալիզմ տրոցկիստաների ու տրոցկիստորեն մտածող մարդկանց նկատմամբ: Հաղիվ թէ հարկ կա սպացուցելու, վոր նման հայացքը տրոցկիզմի նկատմամբ՝ խորապես սխալ ու վնասակար է: Իրոք տրոցկիզմն արդեն վաղուց դադարել է կոմունիզմի ֆրակցիան լինելուց: Իրոք տրոցկիզմն առաջավոր ջոկատն է հակահեղափոխական բուրժուազիայի, վորը պայքար է մղում կոմունիզմի դեմ, խորհրդային իշխանութեան դեմ, ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմ կառուցելու դեմ:

Հակահեղափոխական բուրժուազիային մի ավելց բոլշեիզմի դեմ ուղղված այնպիսի մի հողար գնեք, ինչպէս այն թեղիսը, թէ սոցիալիզմի կառուցումը մեր յերկրում անհնարին է, ինչպէս այն թեղիսը, թէ բոլշեիկների վերասերումն անխուսափելի յէ և այլն: Այդ գնեքը նրան տրոցկիզմը տվեց: Չի կարելի պատահականութեան համարել այն փաստը, վոր բոլոր հակախորհրդային խմբավորումները ԽՍՀՄ-ում խորհրդային իշխանութեան դեմ պայքար

A 11 8869

1898

րելու անխուսափելիութունը հիմնավորելու վերաբերյալ իրենց փորձերում վկայակոչում հյին տրոցկիզմի հայանի թեզիսը մեր յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու անհնարինության մասին, խորհրդային իշխանության վերասերման անխուսափելիության մասին, կապիտալիզմին վերադառնալու հավանականության մասին:

Հակահեղափոխական բուրժուազիային ԽՍՀՄ-ում սովետից տակտիկական ղենք՝ խորհրդային իշխանության դեմ ուղղված բացահայտ յերույթները փորձերի ձևով: Այդ ղենքը նրան տվին տրոցկիստները, վորոնք փորձում էին հակախորհրդային ցույցեր սարքել Մոսկվայում ու Լենինգրադում 1927 թվի նոյեմբերի 7-ին: Սա փաստ է, վոր տրոցկիստների հակախորհրդային յերույթները բարձրացրին բուրժուազիայի վողին ու սանձալուծեցին բուրժուական մասնագետների վրասարար աշխատանքը:

Հակահեղափոխական բուրժուազիային սովետից կազմակերպական ղենք՝ ընդհատակյա հակախորհրդային կազմակերպություններ ստեղծելու փորձերի ձևով: Այդ ղենքը նրան տվին տրոցկիստները, վորոնք իրենց սեփական հակաբոլշևիկյան անլեզալ խումբն էին կազմակերպել: Սա փաստ է, վոր տրոցկիստների ընդհատակյա հակախորհրդային աշխատանքը հեշտացրեց հակախորհրդային խմբավորումների կազմակերպական ձևավորումը ԽՍՀՄ-ում:

Տրոցկիզմը հակահեղափոխական բուրժուազիայի առաջավոր ջոկատն է:

Ահա թե ինչու լիբերալիզմը տրոցկիզմի նկատմամբ, թեկուզ է ջախջախված ու դիմակալորված տրոցկիզմի, քյալլազյոզություն է, վորը սահմանակցվում է հանցագործության հետ, բանվոր դասակարգին դավաճանելու հետ:

Ահա թե ինչու վորոշ «գրականագետներին» ու «պատմագետներին» փորձերը՝ մաքսանենգորեն մեր գրականության մեջ ներքաշելու դիմակավորված տրոցկիստական, հնոտին՝ պեւք է բոլշևիկների կողմից վճռական հակահարվածի հանդիպեն:

Ահա թե ինչու չի կարելի տրոցկիստական մաքսանենգների հետ գրական դիտուտիա թույլատրել:

Ինձ թվում է, վոր տրոցկիստական մաքսանենգների կարգին պատկանող «պատմագետներն» ու «դրականագետները» ջանում են իրենց մաքսանենգ աշխատանքն անցկացնել առայժմ յերկու դժով:

Նախ՝ նրանք աշխատում են ապացուցել, թե Լենինը պատերազմին նախորդած ժամանակաշրջանում թերազնահատում էր ցենտրիզմի վտանգները, ընդամին՝ անփորձ ընթերցողին և թողնվում կռահել, վոր, հետևարար, Լենինն այն ժամանակ դեռևս իսկական հեղափոխական չէր, թե նա այդպիսին դարձավ լսկ պատերազմից հետո, այն բանից հետո, յերբ Տրոցկու ոգնությամբ «վերազինվեց»: Այս տեսակի մաքսանենգների տիպիկական ներկայացուցիչ կարելի չի համարել Սլոցկուսն: Մենք վերևում տեսանք, վոր Սլոցկին և Ընկերությունը չարժեն, վոր նրանցով յերկար դրադվենք:

Յեկրորդ՝ նրանք աշխատում են ապացուցել, թե պատերազմին նախորդած ժամանակաշրջանում Լենինը չէր հասկանում բուրժուական-դեմոկրատական հեղափոխության սոցիալիստական հեղափոխության վերածելու անհրաժեշտությունը, ընդամին, անփորձ ընթերցողին և թողնվում կռահել, վոր, հետևարար, Լենինն այն ժամանակ դեռևս իսկական բոլշևիկ չէր, վոր այդպիսի վերաճման անհրաժեշտությունը նա հասկացավ միայն պատերազմից հետո, այն բանից հետո, յերբ նա Տրոցկու ոգնությամբ «վերազինվեց»: Այս տեսակի մաքսանենգների տիպիկական ներկայացուցիչ կարելի չի համարել «Համկ(բ)Կ պատմության դասընթաց»-ի հեղինակ Վոլոսեվիչին: Ճիշտ է, Լենինը գեռևս 1905 թվին գրում էր, վոր՝ «դեմոկրատական հեղափոխությունից մենք իսկույն և եք կսկսենք անցնել, և հենց մեր ուժի համեմատ, գիտակից ու կազմակերպված պրոլետարիատի ուժի համեմատ, — կսկսենք անցնել սոցիալիստական հեղափոխության», վոր՝ «մենք կողմնակից ենք անընդհատ հեղափոխության», վոր՝ «մենք կօգնենք ձեռն առնել հիտանաբին»: Ճիշտ է, կարելի չէր նման կարգի բազմաբազում փաստեր ու վավերագրեր գտնել Լենինի յերկերում: Բայց Վոլոսեվիչներն ինչ գործ ունեն Լենինի կյանքից ու գործունեությունից առնված փառ-

տեքի հետ: Վոլոսեվիչները գրում են, վորպեսզի, բոլշևիկյան գույնով ներկվելով՝ իրենց հակալինինյան կոնտրաբանդը նեքքաշեն, ստեն բոլշևիկներին հասցելին ու խարդախեն բոլշևիկյան կուսակցության պատմությունը:

Դուք տեսնում եք, վոր Վոլոսեվիչներն արժեն Սուլցկիներին:

Մրանք են արոցկիստական մաքսանենգների «ուղիներն ու ուղեբաժանները»:

Ինքներդ հասկանում եք, վոր խմբագրությանդ գործը չե հեշտացնել նման «պատմագետներին» մաքսանենգային գործունեյությունը՝ գիսկուսինն արիբունա տրամագրելով նրանց:

Խմբագրությանդ խնդիրն, ըստիս, այն ե, վոր բոլշևիկմի պատմության հարցերը հասցնեք պաաշաճ բարձրության, մեր կուսակցության պատմությունն ուսումնասիրելու գործը դնեք գիտական, բոլշևիկյան սելսերի վրա և ուշագրությունը սրեք մեր կուսակցության պատմության արոցկիստական ու ամեն տեսակի այլ խարդախիչներին դեմ՝ սիտտեմատիկաբար պոկելով նրանց դիմակները:

Սա առավել ևս անըրաժեշտ ե, քանի վոր մինչև իսկ մեր միքանի պատմագետները, — յե՞ս խոտում եմ անչակեա պատմագետներին մասին, մեր կուսակցության բոլշևիկյան պատմագետներին մասին, — ազատ չեն այնպիսի սխալներից, վորոնք ջուր են լցնում Սուլցկիներին ու Վոլոսեվիչներին ջրաղացին: Սյատեղ բացատրություն չի կազմում, ցավոք սրտի, նաև ընկ. Յարոսլավսկին, վորի Համկ(բ)ի պատմության վերաբերյալ գրքույկները, չնայած նրանց արժանիքներին, պարունակում են սկզբունքային ու պատմական բնույթի մի շարք սխալներ:

Կոմ. բարեվով՝ Ի. Ստալին

«Пролетарская революция»
1931 թ. № 6 (113)

Թմբազրեցի Բ. Մարտիրոսյան
Տեխն. խմբ. Ս. Խաչատրյան
Արբազրեցի Հ. Մանվելյան
Կանաթուլ սրբազրեցի Լ. Աբովյան

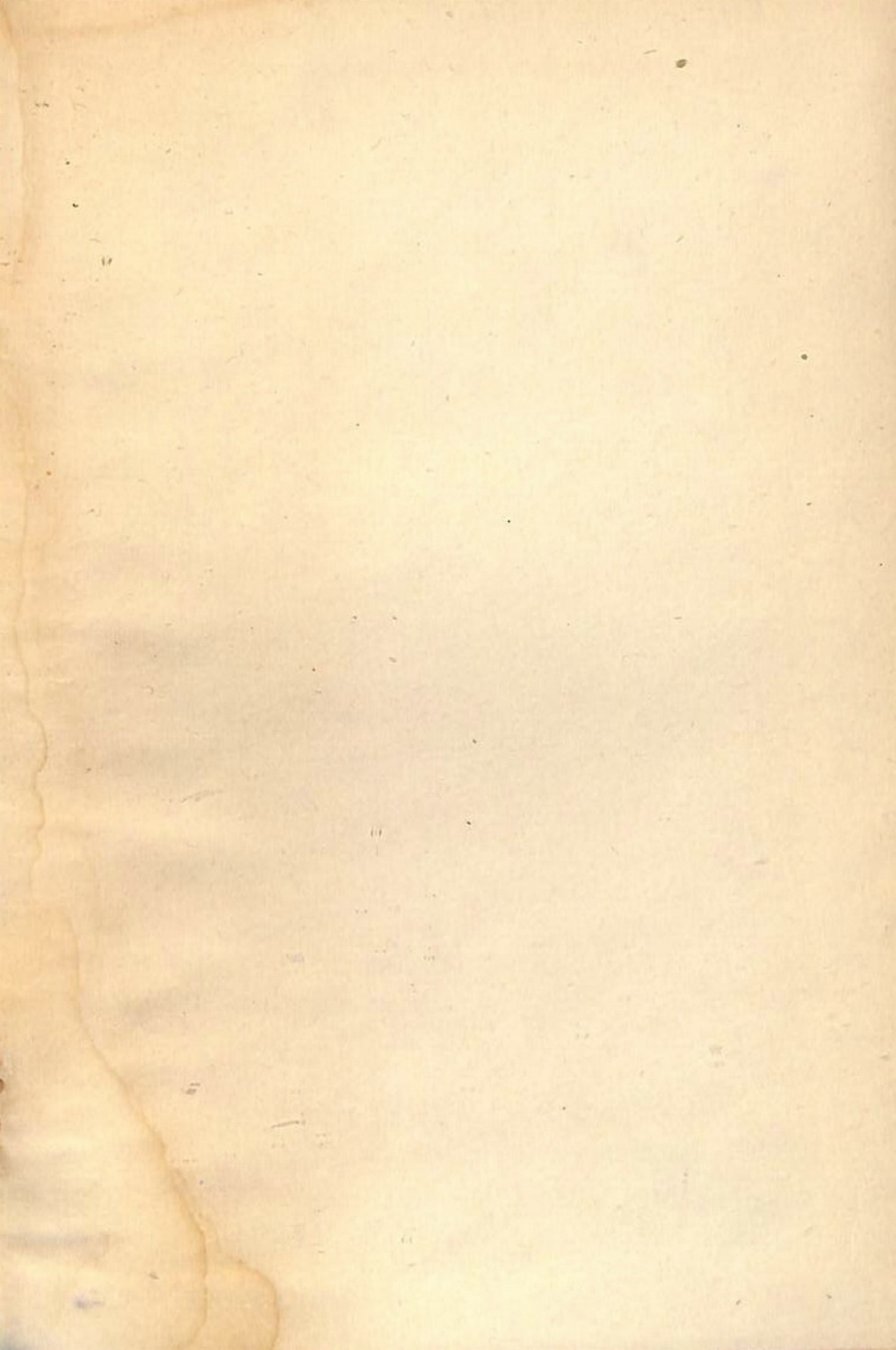
Գլավիխի լիազոր Կ—3330 հրատ. № 614,
Պատվեր № 163, արժուժ 5.000
Հանձնվել է արտագրության 19/XI 1938 թ.
Ստորագրվել է տպագրելու 4/XII 1938 թ.
Գինը 25 կ. կազմը 30 կ.

Պետհրատ—Քաղաքական գրականության հրատարակչության տպարան,
Ծերեռն, Ալավերդյան № 65

12225

Проз. 1940 г.

Л. 151

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0021310

597

-064нц.

ԳԻՆԸ 55-1.

11
6982

И. СТАЛИН

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ
ИСТОРИИ БОЛЬШЕВИЗМА

Армгиз—Издательство полит. литературы,
Ереван, 1938

П. 008.